

OBSAH

Úvod	9
----------------	---

I. PRAMENY A LITERATURA

Bucholtz a Ranke. – Průkopnické dílo Kl. Borového, jeho edice. – Odras v syntezách W. W. Tomka a E. Denise. – Překonání jejich východisek pracemi Th. Sickela. Zvýšený zájem o dějiny Tridentina v souvislosti s I. vatikánským koncilem. – A. Theiner, I. Döllinger a další představitelé starokatolické oposice. – Otevření vatikánského archivu r. 1883. Vznik velkých edičních podniků. – Rané nunciatury a jejich význam pro české dějiny. Edice Šustova. – Malý ohlas v české historiografii, která od počátku 20. století se odvrací od studia habsburské politiky. – Vydání pramenů k dějinám tridentského koncilu Goerresovou společností, základ nového zpracování. G. Constant a podíl německých badatelů. H. Jedin. – Možnosti nového pohledu na podkladě pramenů domácích archivů	13
--	----

II. POSTAVENÍ „ČESKÉ OTÁZKY“ V 16. STOLETÍ

Basilejská a Zikmundova kompaktáta a souvislost jejich přetrvávání s konciliárním hnutím 2. pol. 15. století. – Závazky Jagelonců. – Legace kardinála Lorenza Campeggia 1524–25. – Problémy kolem kompaktát a obnovy arcibiskupství. – Změna postavení obou požadavků vlivem německé reformace: zjednodušení i komplikace. – Smír s kališníky úhelnou otázkou politiky Ferdinanda I. – Pontifikát Pavla III. a první období tridentského koncilu. – Ústup utrakvistů od kompaktát. Nezdar jednání r. 1549 („nová kompaktáta“) za nuncia Prospera Santa Croce. – Ztroskotání unijních pokusů na koncilu. – Zostření vztahů mezi Ferdinandem a kurií za Pavla IV. (1555–1559). – Obrat volbou Pia IV.	23
---	----

III. OTÁZKY KOLEM OBNOVY PRAŽSKÉHO ARCIBISKUPSTVÍ A JEJICH VYŘEŠENÍ

Pius IV. a koncil. – Zahájení jednání o obnovu pražského arcibiskupství. Problém sekularizovaných církevních statků. Stížnosti kurie a Ferdinandova obrana. – Cisařův list arciknížeti Ferdinandovi z 3. května 1560 a základní idea obnovy. – Memorandum arciknížete z 26. května. Hmotné zajištění bez restituce jen s ročním důchodem. Kandidatura Brusova. Vlivy reformního okolí Ferdinandova. – Memorandum Brusovo. Varování před příliš rychlým postupem ve smyslu unijním. Objasnění církevního stanoviska. – Ferdinandovo memorandum ve věci znovuzahájení koncilu z června 1560. Požadavek laického kalicha a zrušení celibátu kněží ještě před zahájením koncilu z pravomoci papeže. – Žádost papeži o obnovení pražského arcibiskupství příslušného pouze pro katolíky z 12.	
--	--

července 1560. Řídí se radami Brusovými. – Vyhýbavá odpověď papeže na Ferdinandovy požadavky. Neochota Ferdinandova dát souhlas k zahájení koncilu. – Machinace nuncia Delfina s císařovým souhlasem. Urgence žádosti o obnovu arcibiskupství. – Rozpaky kurie. Iniciativa Delfinova. – Brusovo dobrozdání. – Žádost Ferdinandova o konfirmaci Brusovu 6. srpna 1561. – Kladné vyřízení žádosti, úspěch Ferdinandův 35

IV. JEDNÁNÍ O RATIFIKACI KOMPAKTÁT PAPEŽEM A PŘEDÁNÍ ZÁLEŽITOSTI KONCILU

Význam třetího období tridentského koncilu 1562–63. Organizace, literatura, prameny. – Zveřejnění obnovy arcibiskupství a slavnostní Ferdinandův závazek, že získá povolení ordinace. – Nutnost dosáhnout dispens pro všechny držitele církevního majetku v Čechách. – Snaha po klidné korunovaci Maxmiliánově za českého krále a dořešení církevní otázky ještě v průběhu r. 1562. – Kurie před otázkou ratifikace kompaktát, její rozpaky. – Papežské dispensační breve z 25. dubna 1562 jako další Ferdinandův úspěch. – Rostoucí aktivita koncilu činí obtížným papežovo rozhodnutí ve věci ordinace. – Pověření legátů řídicích koncil připraviv rozhodnutí. Utajení žádosti před Brusem a jeho memorandum z 20. dubna. Dojem jeho nekompetentnosti. – Předání žádosti koncilní komisi a její liberální verdikt z 9. května 1562. – Dramatický obrat předáním otázky kalicha koncilu. Jeho důvody na straně Ferdinandově i v krizi koncilních jednání. – Souhlas papežův . . . 57

V. PRVNÍ JEDNÁNÍ NA KONCILU O KALICHU

Předložení pěti článků 4. června 1562. Vztah k r. 1551. – Faktické znovuzahájení basilejských jednání. Ač kalich záležitostí i reformace 16. století, koncil se orientuje na theologické vyvrácení husitského kalicha. – Odpor episkopální španělské oposice proti zařazení článků. – Jednáni komise theologů od 10. do 23. června 1562. Dosažení shody ve třech dogmatických člancích, rozpor v názorech na dva články o povolení kalicha a za jakých podmínek. – Císařští vyslanci předkládají Ferdinandův Libellus reformationis a požadují jeho zařazení na program. Zděšení legátů. – Nátlak na Brusa, aby přemluvil císaře, aby od toho upustil. – Pokusy kurie o ovlivnění koncilu odmítnuty Draškovičem plným optimismem ve výsledky jednání. – Jeho memorandum z 27. června a manévrování mezi husitským a obecným kalichem. – Ústup Ferdinandův ve věci Libelu a tím nejednotnost s postupem Bavorska. – Legáti odkládají jednání o koncesi a ponechávají jen články dogmatické. – Generální shromáždění 30. června až 3. července. Intervence Francie ve prospěch kalicha. Nátlak císařských vyslanců na legáty. – Jejich strach z propadnutí článků. Podvolení se vyslancům. – Varování Delfinovo před optimismem a návrh obrátit se znovu jen na papeže. – Papež ochoten povolit husitský kalich s hledem na jeho tradici a basilejský souhlas. Odmítnutí koncilarisem Ferdinandovým a jeho okolí. – Projednání dogmatických článků v druhém čtení 8.–9. července. Definitivní rozhodnutí legátů o odsunu článků o koncesi kalicha 14. července. – Zákulisní manévry papežských theologů v předvečer slavnostního zasedání ztroskotávají na odporu španělské oposice i legátů. – Schválení dogmatických článků na XXI. sessi 16. července 1562. – Úleva na koncilu i v kurii nad tím, že kalich odložen „in altro tempo più commodo“ 77

VI. DRUHÉ JEDNÁNÍ O KALICHU NA KONCILU

(srpen – září 1562)

Původní záměr odsunout kalich až na závěr koncilu. Papežova ochota vyhovět Čechům. – Energický zákrok Ferdinandových vyslanců dosáhnutí zařazení do běžícího již programu. Kapitulace legátů. Nesouhlas vyslanců s omezením na Čechy. – Zařazení článků 22. srpna, nový projev Draškovičův. – Koncilní debata 28. srpna až 6. září 1562, rozestoupení koncilu do dvou táborů „pro“ a „proti“. Kritika politiky Pia II. vůči Čechům, tuhý odpor Španělů. Nový zásah Draškovičův a projev Dudičův. Kolísání mezi generály řádů. Velká řeč jezuitského generála Laineza. – Rozpornost hlasů po

prvém kole. Naděje na úspěch v druhém kole má jedině návrh na postoupení papeži. – Úsilí Draškovičovo dosáhnout alespoň takového dekretu, který by kladně rozhodnutí doporučoval. Vyhovění legátů a propadnutí Draškovičova návrhu. – Jeho demonstrace vůči legátům. Hrozba, že strhne všechny akreditované vyslance k neúčasti na jednání. Ultimativní požadavek zastavit jednání o dogmatech. – Legáti donuceni, aby zabránili hrozící krizi z absence vyslanců, předložit nový dekret záležitost prostě papeži postupující. – Pobouření na koncilu odmítajícího dát se terorizovat císařem. – Šťastné proplutí hlasováním na generálním shromáždění a konečné schválení na XXII. slavnostním zasedání 17. září 1562. – Bilance výsledků 109

VII. PAPEŽSKÉ POVOLENÍ

Ferdinandova obnovovací zlatá bula pražského arcibiskupství z 26. září 1562. – První panovnický zásah do utrakvistické konsistoře 28. září za účasti Brusovy. – Možnosti nového jednání o kalichu po příchodu Francouzů. Kardinál Lotrinský Karel z Guisů strhává Ferdinanda do čela opozice. Ultimatum papeži. – Pius IV. odhodlán vrátit rozhodnutí o kalichu opět koncilu. Odpor legátů a Španělů proti tomu. – Nový předseda koncilu kardinál Morone (březen 1563) a jeho taktika. Jednání s Ferdinandem v Innsbrucku v dubnu a květnu 1563. Ústup Ferdinandův od opozice za slíbené ústupky ve věci kalicha, ordinace a celibátu. – Brusovo memorandum z 28. května 1563 o řešení české otázky. Jeho kritika arciknížetem Ferdinandem. – Rozhodnutí Ferdinandovo postavit opět do popředí otázku ordinace a jednání s papežem (červenec 1563). – Úsilí Moroneho získat Ferdinandův souhlas s ukončením koncilu (tajná mise Dudičova). These Moronova, že koncil je již neschopen jednání, že je románsky zaujatý, jen papež může vyhovět Seveřanům. Ukončení koncilu přeje zejména Maxmilián II. – Jednání o kalich diplomatickou cestou. Odpor kardinálského kolegia proti koncesi nutí papeže k manévrování. – Hrozby Ferdinandovy novým Interimem. Rázné rozhodnutí papeže bez kardinálů. Breve o kalichu z 16. dubna 1564. – Ferdinandova nespokojenost s podmínkami, které sám redukuje na minimum. Papežství nezbyvá než souhlasit. – Publikace breve v Čechách 23. července 1564. – Význam. 139

VIII. BRUSOVO ARCIBISKUPSTVÍ – JEHO ÚSPĚCHY A NEZDARY

Ferdinand I. a závěr tridentského koncilu. Jeho nespokojenost s ním. – Papežství se staví za prosazení tridentských výsledků. Pontifikát Pia V. a Řehoře XIII. Německá kongregace. Význam činnosti nunciů jakožto nástrojů kurie v dozoru nad ordináři. – Základní problémy Brusova arcibiskupátu: mezi nátlakem papežství a tomu protichůdnou politikou Maxmiliánovou. – Úsilí o prosazení metropolitních práv. – Brus a pražská universita. – Činnost censurní. – Arcibiskupská konsistoř. – Hospodářské potíže a nezáměr Maxmiliánův na jejich ulehčení. – Stav katolické duchovní správy v Čechách. Brusův vliv jen na třetinu děkanátů. Nejistitelný počet far pod jeho jurisdikci a příčiny toho. – Nároky na kněžský dorost, požadavek semináře, breve Pia V. z r. 1568. – Reformní artikule Brusovy z r. 1564. – Kniha svěcenců, doklad širokého působení ordináční činnosti arcibiskupovy pro celou střední Evropu. – Řádové kněžstvo v Čechách a jeho stav. Ninguardova visitace mendikantských konventů v Čechách r. 1574 a její otřesné výsledky. – Brus a kališnická církev: otázka svěcení utrakvistického kněžstva jako základní politický problém a jeho nedořešení. Nátlak Maxmiliánův a odpor kurie. – Neúspěch plánů na nenásilné sjednocení obou církví 159

Seznam použitých zkratk	195
Seznam použitých pramenů a literatury	196
Seznam příloh	202
Résumé	203